

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення Національної акціонерної страхової компанії Оранта» від 07.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-93-%D0%BF#Text>.

4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 10.04.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

5. Закон України "Про правовий статус воєнного стану" ст.1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

6. Під час дії воєнного стану ринок страхування. - Режим доступу: URL:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>.

Марія ГОЛОВАТЮК,
студентка 3 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
ВСП «Фаховий коледж економіки,
права та інформаційних технологій»,
ПЗВО «Кам'янець-Подільський Податковий інститут»
Науковий керівник: **Оганесян В.С.,**
кандидат економічних наук,
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Фаховий коледж економіки,
права та інформаційних технологій»,
ПЗВО «Кам'янець-Подільський Податковий інститут»,
Україна

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Після вторгнення у 2014 році росії до України, Національний банк України швидко зафіксував обмінний курс та запровадив контроль за рухом капіталу (так, інвестиції та репатріація доходів компаній за кордон були заборонені, іноземну валюту можна придбати лише для оплати критичного імпорту тощо). Ці рішення допомогли пом'якшити перший удар та запобігти паніці на фінансовому ринку. Щоб посилити захист фінансового сектору та економіки, в наступні тижні НБУ посилив обмеження (наприклад, встановив

обмеження на платіжні картки та зняття коштів за кордоном). Крім того, враховуючи чутливість інфляційних очікувань та довіри банківській системі до обмінного курсу, фіксований обмінний курс забезпечує важливий номінальний якір, який на сьогодні є кращим за інші альтернативи, такі як інфляційне таргетування.

В умовах російсько-української війни на банківський сектор впливає депресія економічної активності і погіршення стану державних фінансів; як результат напруга на грошово-кредитному ринку, зниження довіри до банківської системи та національної валюти. Фактори кризи: значне падіння ВВП – 7,5 % у 2014 році, девальвація гривні – 100 %, споживча інфляція – 24,9 %, втрата третини депозитів у банках. У результаті міжнародні резерви країни знизились до найнижчого за 11 років рівня – 7,533 млрд доларів.

Наприкінці 2015 року стан банківського ринку почав покращуватися і на початку 2016 ліквідність всієї системи досягла найвищого показника у 100 млрд. грн. Кінець 2016 року відзначився націоналізацією Приватбанку – істотною подією для всієї економіки. Всього ж, за підсумками 2016 року, система отримала рекордний збиток у 159 млрд. грн. У березні 2017 року було ухвалене рішення заборонити банкам з російським капіталом виводити кошти за межі України на користь пов'язаних осіб. У 2019 році банківська система України почала поступово оживати від посткризової стагнації. Система потроху повертає втрачений ресурс, у першу чергу за рахунок депозитів у гривні. Так, за 2019 рік приріст депозитів корпоративного сектору зріс на 22,8% (або 93,2 млрд. грн.), до 501,5 млрд. грн. Депозити корпоративного сектору зросли як у національній валюті (на 18,6%, або 50,5 млрд. грн.), так і в іноземній (на 31,3%, або 42,7 млрд. грн.) [5].

Чи буде цього достатньо? Оскільки є значні ризики, що військові дії не закінчатся в короткостроковому періоді, важливо вибудувати політику, спрямовану на забезпечення стійкості економіки в умовах війни. У зв'язку із цим ми хотіли б надати дві ключові рекомендації [1].

Обмінний курс знаходиться під значним тиском через військові дії. Через блокаду портів Україна має обмежені можливості для експорту. З іншого боку, Україні доводиться імпортувати низку товарів першої необхідності, аби підтримувати економіку та армію. В результаті дефіцит рахунку поточних операцій, «з'їдає» міжнародні резерви та створює ризики для підтримання політики фіксованого обмінного курсу. У цих умовах життєво необхідно дозволити лише критичний імпорт. На жаль, список товарів «критичного імпорту» продовжує зростати й тепер включає такі позиції, як банани чи йогурти. Фактично чинний перелік охоплює 89% усіх імпортних товарів. Це помилка, яку потрібно терміново виправити. До переліку мають входити лише справді критичні товари. Для подальшого захисту міжнародних резервів НБУ має посилити контроль за рухом капіталу. Війна створює велике навантаження на державні фінанси та управління державним боргом. Після початкового шоку економіка поступово відновлюється, але податкові надходження досі значно нижчі за ті, що були у довоєнний період, тоді як державні видатки зростають [1].

Споживчі ціни у червні 2022 р. зросли на 3,1% порівняно з травнем. В річному вимірі інфляція прискорилась з 18,0% до 21,5%. За 4 місяці війни випереджаючими темпами зростали ціни на продукти харчування, паливо, транспортні послуги: продукти харчування подорожчали на 17% (в річному вимірі +28%); автомобільне паливо та мастила – на 61% (в річному вимірі +91%); транспортні послуги – на 20% (в річному вимірі +31%). Серед продуктів харчування за час війни найбільше подорожчали хлібопродукти (+20%), риба (+23%), фрукти (+54%), овочі (+39%) [2].

З початком повномасштабної війни, яку розпочала Росія у лютому 2022 року проти України, економіка світу почала динамічно трансформуватися. Змін зазнають не тільки економічні системи України, але як наслідок тісної взаємодії та глобалізації, волатильності зазнали усі товарні та фінансові ринки. У звіті Національного банку України представлені оцінки респондентами стану фінансового сектору України за минулі шість місяців та очікувань на наступні

шість місяців. Опитування проводилося з 12 до 25 травня 2022 року. Участь у ньому взяли керівники 22 банків, 12 страховиків та однієї інвестиційної компанії. Абсолютна більшість респондентів при визначенні оцінки ризику у фінансовому секторі називали його як «високий» та «дуже високий». Аналізуючи основні джерела ризику, звичайно, їхня градація суттєво змінилася за час від останнього моніторингу. Основним є війна з Росією, слідом за ним зазначається поточна та очікувана інфляція, динаміка та волатильність обмінного курсу і т.д. Також суттєвими 114 ризиками є якість застави та вартість активів, динаміка припливу іноземного капіталу в Україну [3 ст.113-114].

У травні 2022 року керівники найбільших банків та небанківських фінансових установ України суттєво погіршили власні оцінки поточного стану фінансового сектору. Баланс відповідей² очікувано сягнув найнижчого значення за весь час спостережень із травня 2018 року. І хоча більше половини респондентів оцінили поточний стан фінсектору як задовільний, майже третина – як поганий чи дуже поганий. Одразу 88% опитаних повідомили про погіршення стану справ у фінансовому секторі за останні шість місяців. Баланс відповідей більше ніж удвічі гірший порівняно з періодом початку коронакризи. Така тенденція зберігатиметься у наступні пів року: погіршення стану справ очікують 83% фінустанов, оптимістичні оцінки дали лише 9% респондентів. Баланс відповідей був найнижчим за весь час опитувань. За таких умов природно, що абсолютна більшість респондентів вважала загальний рівень ризику у фінансовому секторі високим чи дуже високим. Лише 6% опитаних вважали його середнім. Баланс відповідей також був рекордно низьким за всю історію спостережень. Попри високий рівень ризику і песимістичні оцінки перспектив, частка опитаних, які вважали стійкість фінансового сектору до значних негативних подій високою або дуже високою, у травні зросла на 2 в. п. до 26%. Майже половина фінустанов оцінювала стійкість фінсектору як середню. Загальна оцінка майже не змінилася порівняно з кінцем 2021 року. Війна суттєво змінила палітру основних ризиків у фінансовому секторі. Усі респонденти зазначили, що війна з росією є головним джерелом ризику. Фактор

корупції, діяльності правоохоронних органів та судової системи, який був лідером протягом усіх попередніх раундів опитування, цього разу навіть не потрапив до десятки найбільших джерел ризику. Серед найбільших джерел ризику в травні респонденти називали переважно макроекономічні фактори: рівень інфляції, обмінного курсу, динаміку припливу іноземного капіталу (інвестицій), вартість активів та якість застави. Вони суттєво піднялися в рейтингу порівняно з попередніми опитуваннями. Фактор шахрайства та кібернетичних загроз також залишився серед основних небезпек. Фактор ризику «карантинні протиепідемічні заходи», який пів року тому посів восьме місце, у травні разом із ризиками кліматичних змін опинилися на останніх місцях серед найризиковіших. Загальне зростання ризиків змушує фінансові установи України бути відповідальними: респонденти зазначили, що ризик-апетит їхніх фінустанов суттєво знизився, зараз він найменший з другої половини 2020 року [4 ст.1].

Список використаних джерел

1. Фінансові ринки під час війни на після неї. URL: <https://voxukraine.org/finansovi-rynky-pid-chas-vijny-ta-pislya-neyi/>.
2. Випробування війною: ситуації в економіці та фінансових ринках України. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/523177_viprobuвання_viynoyu_situatsii.html.
3. Стан банківської системи України в умовах війни та ризики фінансового сектору URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38511/2/FMZKPNES_2022_Odayskyu_O-The_state_of_the_banking_113-114.pdf.
4. Опитування про системні ризики фінансового сектору. Травень 2022. УДК 336.71. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risk_Survey_2022-H1.pdf?v=4.

5.Оганесян В. С. Сучасний стан розвитку банківської системи України під час кризи. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 грудня, 2020 р., м. Київ). Київ: 2020 р. 175-177.

Наталія ГРИГОРЧУК,
здобувач вищої освіти ОС «магістр»,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Андрій ПЕЧЕНЮК,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах функціонування підприємств, що характеризуються невизначеністю та високою динамічністю зовнішнього середовища, виникає об'єктивна необхідність застосування ефективного фінансового планування діяльності, без якого складно забезпечити стійкий фінансовий стан у майбутньому, сформувати достатній обсяг фінансових ресурсів на розвиток при мінімальних витратах, а отже, досягти конкурентоспроможності на ринку.

Для цього необхідно заздалегідь розрахувати доходи і витрати, врахувати наслідки інфляції, зміни ринкової кон'юнктури, порушення договірних зобов'язань партнерами.

Фінансове планування передбачає свідому організацію фінансового розвитку на основі гармонійної і, по можливості, оптимальної структури цілей і відповідних їм засобів досягнення.

Фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді [1].